

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

II. ÚS 93/2022-39

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu Jany Laššákovej a zo sudcov Petra Molnára (sudca spravodajca) a Ľuboša Szigetiho v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľa [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], t. č. v [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ] [REDAKOVANÉ], zastúpeného Mgr. Miroslavom Tokarčíkom, advokátom, Halenárska 7, Trnava, proti postupu Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 6 T 21/2017 takto

r o z h o d o l :

1. Postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 6 T 21/2017 **boli porušené** základné právo sťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a jeho právo na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Okresnému súdu Trnava **p r i k a z u j e**, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 6 T 21/2017 konal bez zbytočných prietahov.
3. Sťažovateľovi **p r i z n á v a** finančné zadost'učinenie **1 000 eur**, ktoré **j e** Okresný súd Trnava **p o v i n n ý** zaplatiť mu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
4. Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky **u k l a d á z a p l a t i ť** sťažovateľovi trovy právneho zastúpenia **410,94 eur** na účet jeho ustanoveného právneho zástupcu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.
5. Okresný súd Trnava **j e p o v i n n ý** uhradiť trovy právneho zastúpenia **410,94 eur** na účet Kancelárie Ústavného súdu Slovenskej republiky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľa a skutkový stav veci

1. Sťažovateľ sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 7. decembra 2021 domáhal vyslovenia porušenia jeho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie jeho záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom všeobecného súdu v konaní označenom v záhlaví tohto uznesenia. Navrhol ústavnému súdu nálezom vysloviť porušenie jeho označených práv napadnutým postupom všeobecného súdu, prikázať všeobecnému súdu konať vo veci sťažovateľa bez zbytočných prieťahov a priznať mu primerané finančné zadostučinenie v sume 10 000 eur.

2. Z obsahu ústavnej sťažnosti a vyžiadaného spisového materiálu Okresnému súdu Trnava (ďalej len „okresný súd“) sp. zn. 6 T 21/2017 vyplýva, že proti sťažovateľovi je vedené trestné stíhanie pre zločin lúpeže podľa § 188 ods. 1 a 2 písm. b) a c) Trestného zákona, a to v štádiu súdneho konania. Trestné konanie bolo začaté na území Českej republiky, kde mal byť vyšetrovaný skutok spáchaný, a trestná vec sťažovateľa bola na základe žiadosti Ministerstva spravodlivosti Českej republiky prevzatá rozhodnutím Generálnej prokuratúry Slovenskej republiky z 3. júna 2015. Obžaloba na sťažovateľa bola okresnému súdu podaná 25. júla 2017. Okresný súd vydal vo veci sťažovateľa 25. marca 2021 odsudzujúci rozsudok, ktorý napadol sťažovateľ 8. apríla 2021 odvolaním. Uznesením Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) z 2. decembra 2021 bol napadnutý prvostupňový rozsudok okresného súdu zrušený a vec mu bola vrátená na ďalšie konanie a rozhodnutie.

II.

Argumentácia sťažovateľa

3. Sťažovateľ je toho názoru, že doterajšia dĺžka súdneho konania pred okresným súdom je neprimeraná a podľa svojho vyjadrenia sa nedopustil žiadnych obštrukcií, ktorými by spôsobil zbytočné predĺženie vedeného konania. V postupe okresného súdu tak vidí porušenie jeho označených práv.

III.

Doplnenie ústavnej sťažnosti a vyjadrenie okresného súdu

III.1. Doplnenie ústavnej sťažnosti:

4. Ústavný súd uznesením č. k. II. ÚS 93/2022-17 z 2. marca 2022 prijal ústavnú sťažnosť sťažovateľa v celom rozsahu na ďalšie konanie a ustanovil mu právneho zástupcu pre účely jeho zastupovania v tomto konaní. Ustanoveného právneho zástupcu sťažovateľa 8. marca 2022 vyzval ústavný súd k doplneniu ústavnej sťažnosti sťažovateľa.

5. Na výzvu ústavného súdu reagoval právny zástupca sťažovateľa podaním doručeným ústavnému súdu 6. mája 2022. V podaní prezentoval stručný chronologický prehľad úkonov namietaného konania, dôvodil tiež, že sa trestná vec sťažovateľa nevyznačuje ani skutkovou, ani právnou zložitou a že sa v namietanom konaní nevyskytli žiadne okolnosti negatívne ovplyvňujúce plynulý priebeh konania, ktoré by bolo možné pripísať na vrub sťažovateľovi. Podľa jeho argumentácie je neúmerné predĺženie konania spôsobené nečinnosťou okresného súdu a jeho neefektívnym postupom. V závere tiež zdôraznil všeobecnú potrebu prísnejšieho posudzovania plynulosti postupu konania v trestných veciach.

III.2. Vyjadrenie okresného súdu:

6. V súvislosti s vecným prerokovaním ústavnej sťažnosti 12. mája 2022 vyzval ústavný súd predsedu okresného súdu na vyjadrenie sa k vecnej stránke ústavnej sťažnosti a k ďalším súvisiacim špecifikovaným okolnostiam.

7. Na výzvu ústavného súdu reagoval predseda okresného súdu podaním č. k. 1 SprV 336/2022 z 25. mája 2022, ktoré zahŕňa podrobný chronologický prehľad vykonaných úkonov namietaného konania. Predseda okresného súdu vo svojom stanovisku konštatoval, že vo veci sťažovateľa boli procesné úkony vykonávané v súlade s procesnými predpismi a v primeraných lehotách. V tomto kontexte konkretizoval, že jeden z určených termínov hlavného pojednávania, a to termín určený na 10. október 2019 bol zrušený z dôvodu objektívnej skutočnosti (nahlásenie bombovej hrozby), ktorú nemožno pričítať na ťarchu okresného súdu, ďalej tiež, že ďalší z termínov určený na 14. január 2020 nebolo možné vykonať, keďže dožiadaný Krajský súd v Brne nezabezpečil na toto hlavné pojednávanie predvolanie svedkov pre účely vypočutia prostredníctvom videokonferenčného zariadenia a pre vyťaženosť tohto zariadenia na oboch súdoch bolo možné nový termín hlavného pojednávania určiť až na 26. január 2021. Na tomto mieste tiež argumentoval opatreniami prijatými v súvislosti so zabránením šírenia ochorenia COVID-19, z dôvodu ktorých fungovali všeobecné súdy v obmedzenom režime, čo bolo príčinou nemožnosti nariadenia pojednávania v skoršom termíne. Predseda okresného súdu poukázal aj na cudzí prvok v namietanom konaní zvyšujúci náročnosť procesu dokazovania (potreba vypočutia svedkov v Českej republike). Nesúhlasil s tvrdeniami sťažovateľa o zanedbaní náležitosti zistenia skutkového stavu zo strany zákonného sudcu a argumentoval, že dôvodom zrušenia prvostupňového rozsudku nadriadeným súdom bola iba potreba vylúčenia pochybnosti o autenticite zaistenej pachovej stopy, keď sa nadriadený súd inak s úvahami okresného súdu stotožnil. V závere uviedol, že aktuálne sú vo veci okresným súdom vykonávané efektívne úkony. Predseda okresného súdu bol na základe prezentovaných argumentov toho názoru, že relatívne dlhšia doba konania vo veci sťažovateľa je spôsobená uvedenými objektívnymi skutočnosťami a tiež dlhodobým personálnym poddimenzovaním okresného súdu, čo je objektívny stav, ktorý nemožno pričítať na vrub okresnému súdu.

8. Právny zástupca sťažovateľa možnosť vyjadriť sa k stanovisku okresného súdu nevyužil.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

9. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona o ústavnom súde vec prejednal a rozhodol bez nariadenia ústneho pojednávania, keďže na základe obsahu podaní a súvisiaceho spisového materiálu dospel k záveru, že od ústneho pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

10. Pri posudzovaní otázky, či v súdnom konaní došlo k zbytočným priet'ahom v konaní, a tým aj k porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy v zmysle ustálenej judikatúry (IV. ÚS 74/02, III. ÚS 247/03, IV. ÚS 272/04), ústavný súd zohľadňuje tri základné kritériá, ktorými sú právna a faktická zložitosť veci, o ktorej súd rozhoduje, správanie účastníka súdneho konania a postup samotného súdu. V súlade s judikatúrou Európskeho súdu pre ľudské práva ústavný súd v rámci prvého kritéria prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (I. ÚS 19/00, II. ÚS 32/02, IV. ÚS 187/07). Podľa uvedených kritérií posudzoval ústavný súd aj ústavnú sťažnosť sťažovateľa.

11. Pokiaľ ide o otázku predmetu namietaného konania, ústavný súd hodnotí po preskúmaní doterajšieho priebehu konania pred okresným súdom predmetnú vec ako čiastočne skutkovo zložitú, keďže ide o konanie, v ktorom sa objavil cudzí prvok, ktorý si vyžiadal cezhraničnú právnu pomoc (vypočutie svedkov dožiadanou českou stranou). Určitý stupeň skutkovej zložitosti posudzovanej veci súvisí aj s potrebou vykonania znaleckého dokazovania (znalecké dokazovanie v odbore kriminalistiky, odvetví kriminalistickej odorológie) v aktuálnej fáze súdneho konania. Právnu zložitosť predmetu konania v trestnej veci sťažovateľa ústavný súd nezistil. Pokiaľ ide o predmet konania, súčasne poukazuje na to, že konania v trestných veciach, akým je aj vec sťažovateľa, štandardná rozhodovacia činnosť ústavného súdu reflektujúca na judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva zaraďuje medzi privilegované konania, ktoré by mali byť vedené s osobitnou rýchlosťou (napr. II. ÚS 287/2019).

12. V konaní o ústavnej sťažnosti namietajúcej porušenie základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov (ako aj práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru) ústavný súd okrem zložitosti veci skúma aj to, akým spôsobom sa na priet'ahoch konania podieľala osoba, ktorá podala ústavnú sťažnosť vo veci porušenia jej základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy. Ústavný súd po preskúmaní spisového materiálu týkajúceho sa namietaného konania zistil okolnosť pričítateľnú na vrub sťažovateľovi, ktorá signalizuje nedostatočnú súčinnosť sťažovateľa uloženú mu v rámci povinností obvineného Trestným poriadkom a ktorá sa negatívne prejavila na plynulosti postupu konania. Ako vyplýva z obsahu spisového materiálu po podaní obžaloby na sťažovateľa 25. júla 2017, okresný súd bol nútený zistiť ovu aktuálnu adresu pobytu sťažovateľa, na ktorú by mu mohol doručiť podanú obžalobu, pričom sa mu ju podarilo zistiť s určitými ťažkosťami, keď žiadal viaceré kompetentné subjekty o poskytnutie súčinnosti, a to až 31. mája 2018. Za uvedenú situáciu nesie zodpovednosť sťažovateľ a predĺženie konania v uvedenej etape je potrebné pripísať na jeho vrub, keďže Trestný poriadok obvinenému ukladá permanentnú povinnosť informovať príslušné orgány verejnej moci vrátane súdu o každej aktuálnej zmene svojej adresy pre účely doručovania písomnosti v trestnom konaní (viď § 34 ods. 5 Trestného poriadku).

13. Ústavný súd sa napokon zaoberal aj hodnotením postupu okresného súdu v namietanom konaní a po oboznámení sa s obsahom spisového materiálu dospel k čiastkovému záveru, že je priebeh namietaného konania poznačený obdobiami neodôvodnenej nečinnosti a tiež neefektívnym postupom.

14. Obdobie pasivity predstavujúce nečinnosť v rozsahu približne deviatich mesiacov, keď okresný súd nekonal bez toho, aby mu v tom bránila zákonná prekážka, bolo ústavným súdom identifikované v úseku konania od 8. júna 2018, keď boli sťažovateľom okresnému súdu doručené návrhy na vykonanie dokazovania, do 18. apríla 2019, keď okresný súd opatrením ustanovil sťažovateľovi obhajcu. Ústavný súd hodnotí časový odstup od doručenia návrhu sťažovateľa do vydania predmetného opatrenia ako na prvý pohľad neprimeraný, zbytočne a neospravedliteľne predlžujúci vedené trestné konanie. Ústavný súd zaznamenal pasívny prístup okresného súdu kvantifikovateľný rozsahom nečinnosti v dĺžke približne deviatich mesiacov v ďalšej etape namietaného konania, a to od 14. januára 2020 (okresný súd vykonal a odročil na neurčito hlavné pojednávanie) do 26. januára 2021 (uskutočnil sa ďalší termín hlavného pojednávania). Ústavný súd na tomto mieste podotýka, že v pandemickom období spojenom s obmedzeným režimom realizácie súdnych pojednávanií právna úprava umožňovala vykonávať pojednávania aj v tzv. neodkladných veciach, pričom vzhľadom na privilegovaný charakter konania v trestných veciach vyžadujúci si osobitnú starostlivosť nad plynulosťou postupu v takomto konaní bolo potrebné trestnú vec sťažovateľov kvalifikovať ako takú, ktorá neznesie odklad a v ktorej treba i napriek uvedenému režimu konať (obdobne pozri sp. zn. II. ÚS 479/2021). K obrane okresného súdu o kapacitne nedostatočnom technickom vybavení (zariadenie k vykonaniu video konferencie) a nedostatočných personálnych kapacitách okresného súdu ústavný súd poukazuje na ustálenú judikatúru, v zmysle ktorej v súlade s medzinárodným štandardom uplatňovania dohovoru platí, že personálne problémy justičného systému nezabavujú štát zodpovednosti za zbytočné prietahy v súdnom konaní (III. ÚS 17/02, II. ÚS 479/2021).

15. Ústavný súd pripomína svoju ustálenú judikatúru, podľa ktorej nielen nečinnosť, ale aj nesústredená a neefektívna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovateľ obrátil na štátny orgán, aby o jeho veci rozhodol (napr. I. ÚS 376/06, III. ÚS 90/07, II. ÚS 287/2019). Neefektívnu činnosť okresného súdu potvrdzuje uznesenie krajského súdu z 2. decembra 2021, ktorým tento zrušil rozsudok okresného súdu z 25. marca 2021 s odkazom na § 321 ods. 1 písm. c) Trestného poriadku, keďže vznikli pochybnosti o správnosti skutkových zistení, na ktorých objasnenie je potrebné vykonať nové dokazovanie.

16. Vychádzajúc z uvedeného, ústavný súd dospel k záveru, že doterajšia dĺžka namietaného konania okresného súdu je s prihliadnutím na privilegovaný charakter konania v trestných veciach vyžadujúci si z hľadiska požiadavky plynulosti konania osobitnú starostlivosť, i napriek určitej miere skutkovej zložitosti veci vrátane sťaženia plynulosti postupu v konaní zo strany sťažovateľa v úvodnej fáze súdneho konania neprimeraná. Ústavný súd tak konštatuje, že zistenou neodôvodnenou nečinnosťou okresného súdu a tiež jeho neefektívnym postupom došlo

k zbytočným priet'ahom, a tým aj k porušeniu základného práva s'ťažovateľa na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a jeho práva na prejednanie záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 od. 1 dohovoru (bod 1 výroku nálezu).

V.

Prikázanie vo veci konať a priznanie finančného zadosťučinenia

17. Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konať. Podľa § 133 ods. 3 písm. a) zákona o ústavnom súde, ak ústavný súd ústavnej s'ťažnosti vyhovie, môže prikázať, aby ten, kto porušil základné práva a slobody s'ťažovateľa svojou nečinnosťou, vo veci konať. Keďže v čase rozhodovania ústavného súdu nebola vec s'ťažovateľa pred okresným súdom meritórne ukončená, ústavný súd formuloval vo veci s'ťažovateľa pre okresný súd prikáz konať (bod 2 výroku nálezu).

18. Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie s'ťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie. Podľa § 133 ods. 3 písm. e) zákona o ústavnom súde ak ústavný súd ústavnej s'ťažnosti vyhovie, môže priznať s'ťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, ak o to požiadal. Podľa § 123 ods. 2 zákona o ústavnom súde ak sa s'ťažovateľ domáha primeraného finančného zadosťučinenia, v ústavnej s'ťažnosti uvedie rozsah, ktorý požaduje, a z akých dôvodov sa ho domáha. Podľa § 135 ods. 1 a 2 zákona o ústavnom súde ak ústavný súd prizná s'ťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie, orgán verejnej moci, ktorý porušil základné práva alebo slobody, je povinný s'ťažovateľovi primerané finančné zadosťučinenie zaplatiť do dvoch mesiacov od nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia ústavného súdu. Ak ten, komu bolo uložené zaplatiť s'ťažovateľovi finančné zadosťučinenie, v tejto lehote priznané finančné zadosťučinenie s'ťažovateľovi nezaplatí, v zmysle odseku 2 citovaného ustanovenia sa zvyšuje finančné zadosťučinenie priznané ústavným súdom o 5 % za každý aj začatý rok omeškania až do jeho zaplatenia.

19. S'ťažovateľ v ústavnej s'ťažnosti žiadal priznať primerané finančné zadosťučinenie v sume 10 000 eur, odôvodňujúc ho pocitom právnej neistoty a záťažou vedeného trestného konania na jeho osobný život. Pri určení primeraného finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádzal zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu. Vzhľadom na konštatované zbytočné priet'ahy spôsobené neodôvodnenou nečinnosťou a neefektívnym postupom okresného súdu v namietanom konaní, s prihliadnutím na jeho neprimeranú dĺžku, ako aj charakter predmetu namietaného konania, majú na pamäti to, že cieľom priznania primeraného finančného zadosťučinenia je len zmiernenie ujmy pocitovanej z porušenia základných práv alebo slobôd zaručených ústavou, resp. záväznou medzinárodnou zmluvou, zohľadňujúc tiež podiel s'ťažovateľa na s'ťažení plynulosti postupu v konaní, považoval priznanie sumy 1 000 eur za primerané finančné zadosťučinenie (bod 3 výroku nálezu).

VI. Trovy konania

20. Sťažovateľ prostredníctvom svojho právneho zástupcu žiadal priznať aj náhradu trov konania pred ústavným súdom. Ústavný súd v zmysle § 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde rozhodol o náhrade trov konania sťažovateľa, ktoré mu vznikli v súvislosti s jeho právnym zastupovaním v konaní pred ústavným súdom, a priznal mu náhradu v sume 410,94 eur. Ústavným súdom priznaná suma náhrady trov konania pozostáva z odmeny za dva úkony právnej služby (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie sťažnosti) podľa § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“) pri tarifnej odmene za jeden úkon právnej služby v roku 2022 v sume 193,84 eur (§ 11 ods. 3 vyhlášky) a režijnom paušále ku každému z nich po 11,63 eur (§ 16 ods. 3 vyhlášky). Keďže ústavný súd po splnení podmienok sťažovateľovi právneho zástupcu ustanovil, uložil povinnosť zaplatiť právnenému zástupcovi trovy právneho zastúpenia Kancelárii Ústavného súdu Slovenskej republiky. Zároveň uložil okresnému súdu povinnosť uhradiť tieto trovy štátu na účet ústavného súdu (bod 4 a 5 výroku nálezu).

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 13. októbra 2022

Jana Laššáková
predsedníčka senátu